

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ

● ΜΗΝΙΑΙΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ●
"Όργανο óμωνύμου Συλλόγου
Χριστοκοπίδου 12, 105 54 - Άθήνα
www.ioannisvaptistis.gr

Τηλέφωνα:
2103212713 - 2103212107
e-mail: info@ioannisvaptistis.gr

● ΕΤΟΣ 54ο - ΤΕΥΧΟΣ 548 ●
● ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2010 ●

● «Ίδε ó άμνός του Θεού ό άϊρων τήν άμαρτίαν του κόσμου» (Ίωάν. α' 29) ●

ΓΟΝΙΚΗ ΠΑΡΟΧΗ

Βιολογική ζωή

Οι γονείς συνήθως θυμίζουν στα παιδιά τους τήν ποικίλη προσφορά τους. «Ξέρεις τί έκανα για σένα;»! Και άπαριθμοϋν τά όσα δίνουν και τό πόσο κουράζονται. Τίς περισσότερες φορές οί προσφορές συμποσοϋνται σε μικρά και ύλικά πράγματα. Ουσίες χωρίς μεγάλη βαρύτητα. Τί παρέχουν; Άν θέλαμε νά συνοψίσουμε τά όσα δίνουν στα παιδιά τους, θά χρησιμοποιούσαμε τόν όρο «Γονική παροχή».

Άπό πού ξεκινά αυτή ή παροχή και πώς εκφάινεται; Θα τήν ώνομάζαμε μάλιστα και «διά βίου παροχή».

● Παροχή άσφαλώς δέν είναι μόνο αυτό πού πρόσφεραν στό παιδί χάρις στην όρμη της σάρκας ή χάρις στό συζυγικό έρωτα! Άπαραίτητη βέβαια και ευλογημένη λειτουργία, πού όμως έξασφαλίζει άπλως τήν άρχή της ζωής.

— Έγώ σε γέννησα! άκούμε συχνά.

Και λοιπόν; Άν μιλούσαν και τά ζώα, θά έλεγαν τό ίδιο, άφου μέ σαρκική όρμη και αυτά παρέχουν τή ζωή στα νεογνά τους.

Γονιό δέν σε κάνει μονάχα τό νά φέρης τό παιδί στον κόσμο, λέει ό άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος. Πατέρα δέν σε κάνει μόνο τό ότι έσπειρες ένα παιδί, αλλά σε κάνει τό ότι τό διαπαιδαγώγησες σωστά. Και σένα, γυναίκα, δέν σε έκανε μητέρα τό ότι γέννησες ένα παιδί, αλλά τό ότι τό ανέθρεψες σωστά (Ε.Π.Ε. 30,686).

● Παροχή δέν είναι μόνο ή βιολογική ζωή, πού δίνουν οί γονείς στό παιδί, πάντοτε μέ τή βοήθεια του Θεού. Φυσικά πρόκειται για άξιόλογη παροχή, όχι τόσο ως ποιότητα ζωής, όσο ως ήθική συνέπεια του γάμου. Άν συγκρίνουμε τούς γονείς, πού παρέχουν ζωή, πού παράγουν ζωή, μέ τόσους άλλους γονείς, πού στραγγαλίζουν βίαια τή ζωή μέσα στην πιό δμορφη κούνια της, μέ όσους, δηλαδή, σκοτώνουν τή ζωή μέ τήν εκ τρωσι, φυσικά οί πρώτοι είναι άξιέπαινοι.

Άλλ' εκεί μόνο σταματά ή παροχή της ζωής; Ή κάποτε πρέπει τά παιδιά του-

λάχιστον νά φτάσουν σ' αυτό πού ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀπέδιδε στόν δάσκαλό του, τόν Ἀριστοτέλη, στό «εὐ ζῆν»;

Ἡ παροχή τῆς σωστῆς ἀνατροφῆς θά ἔχη τή σπουδαιότερη ἀμοιβή. Ποιά; Τή διαδοχή. Αὐτό πού κάνεις σήμερα στό δικό του παιδί, λέει ὁ μέγας παιδαγωγός, ὁ Χρυσόστομος: «Ἄν ἐσύ ἀναθρέψης καλά τό παιδί σου, τότε κι ἐκεῖνο θ' ἀναθρέψῃ μέ τόν ἴδιο τρόπο τό παιδί του κι ἐκεῖνο τό δικό του παιδί. Κι ἔτσι θά συνεχίζεται παντοῦνιά μιά ἀλυσίδα καί μιά ἀλληλοδιαδοχή ἀριστης ζωῆς, πού πῆρε τήν ἀρχή καί τή ρίζα ἀπό σένα καί πού θά σοῦ φέρῃ τούς καρπούς τῆς φροντίδας, πού ἔδειξες γιά τούς ἀπογόνους σου» (Ε. Π.Ε. 27,483).

Ἄδικα καί ρατσισμός

Ἡ παροχή στά παιδιά μετά τή γέννησί τους περιορίζεται μόνο στό φαί καί σέ ἀνέσεις; Μά αὐτή ἡ παροχή ἔχει τέσσερα τρωτά:

- Τό ἔνα: Εἶναι ἄδικη ὡς πρὸς τὰ δικά μας παιδιά. Μονάχα σάν σῶμα, καί μάλιστα ζωῶδες, τὰ βλέπουμε κάποτε. Τίς σωματικές τους ἀνάγκες μέ ὑπερβολή ικανοποιοῦμε. Ἀδιαφοροῦμε δέ γιά κείνο πού κυρίως εἶναι τό παιδί, γιά τήν ψυχή του.

Διά βίου παροχή! Σημαίνει: Ἀπό μικρό στήν ἀγκαλιά τοῦ Πατέρα, τοῦ καλοῦ Θεοῦ. Ἀπό μικρό στήν ἀγκαλιά τῆς Μητέρας, τῆς Ἐκκλησίας, στόν ἐκκλησιασμό. Ἀπό μικρό στό μαστό τῆς Μητέρας. Καί ὁ μαστός τῆς Μητέρας Ἐκκλησίας εἶναι ἡ θεία Λειτουργία, ἡ λατρευτική μας σύναξις. Λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Νά ὀδηγῆς τό παιδί ἀπό μικρό στήν ἐκκλησία. Μέ σπουδή καί φροντίδα νά τό φέρῃς. Θά τό δῆς νά χοροπηδᾷ ἀπό τή χαρά του, ἀφοῦ τόσα πού ἄλλοι τὰ ἀγνοοῦν, αὐτό τὰ ξέρει. Προτοῦ ἀκόμα λεχθῶν τὰ λόγια στήν ἐκκλησία, τὰ ξέρει καί τὰ κατανοεῖ καί κερδίζει ἔτσι πολλά» (Ε.Π.Ε. 30,662).

- Τό ἄλλο τρωτό: Εἶναι ἄδικη ἡ ἄμετρη ὑλική παροχή ὡς πρὸς τὰ ἄλλα

παιδιά. Ἀπό τό μυαλό τῶν παιδιῶν μας εἶναι δυστυχῶς ἀποκομμένα τὰ ἄλλα, τὰ παιδιά τοῦ σύμπαντος κόσμου.

—*Τό δικό μας παιδί νά ζήσῃ, τὰ ἄλλα δέν μέ νοιάζουν. Τό δικό μου!*

Καί τό παιδί ἀπό μικρό γίνεται ἔνα μέ τόν πιό ἐπικίνδυνο ρατσισμό, πού λέγεται ἀτομισμός. Μετά τή λέξι «μπαμπᾶ» καί «μαμᾶ» τό ἀμέσως ἐπόμενο, πού μαθαίνει, εἶναι ἐκεῖνο τό φίλαντο: «Δικό μου!». «Δικό μου!». Συχνά τονίζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «Τό δικό μου καί τό δικό σου, αὐτός ὁ ψυχρός λόγος, πού δημιουργεῖ ὅλα τὰ κακά στή ζωὴ καί πού γέννησε τούς ἀμέτρητους πολέμους» (Ε. Π.Ε. 35,192).

Φροντίσαμε νά πνίξουμε τήν κοινωνικότητα μέσα στήν κακῶς νοουμένη οἰκογενειακή κληρονομικότητα. Ὁ κόσμος γιά τό παιδί, μέ ὅσα λαθεμένα τοῦ παρέχουμε, εἶναι μιά σφαῖρα, πού πρέπει νά γυρίζῃ μέ ἄξονα τό «ἐγώ».

Γονεῖς, ὄχι ἀγχώδη ὄντα!

- Τό τρίτο τρωτό. Εἶναι ἄδικη μιά τέτοιου εἴδους παροχή, καί ὡς πρὸς τό γονιό. Ἡ νοοτροπία νά παρέχουμε ὅσο γίνεται περισσότερο στό παιδί, καταστρέφει τήν εἰκόνα τοῦ γονιοῦ στά μάτια τοῦ παιδιοῦ.

Τό παιδί θέλει πατέρα μέ στοργή, καί βλέπει πατέρα μέ ὄργη.

Θέλει μητέρα μέ σπιτική ζεστασιά, καί βλέπει μητέρα μιάς παράδοξης ξενιτιᾶς. Λεῖπει συνεχῶς ὡς νοικοκυρά καί ὡς μητέρα ἀπό τό σπίτι.

Πρέπει φυσικά καί αὐτή νά δουλέψῃ. Τήν καλεῖ ἡ κοινωνία σέ κάποια ἐργασία, πού τῆς ἀρμόζει. Οἱ οικονομικές ἀνάγκες κάποτε τό ἐπιβάλλουν. Σύμφωνοι. Μά ἔτσι ἐμφανίζεται πολλές φορές διαστρεβλωμένη ἡ εἰκόνα τῶν γονιῶν!

Τὰ παιδιά ζητᾶνε παρουσία καί ἐμπράτουν ἀπουσία. Βλέπουν δύο μηχανές, πού δουλεύουν στό «φούλ», δύο νευρικά ὄντα, πού τρέχουν συνεχῶς. Γιατί; Γιά νάχουν τὰ παιδιά ὅλο καί πιό πολλά! Νά μή τούς λείπῃ τίποτε! Καί τούς λείπει τε-

λικά ὁ γονιός, ἀφοῦ τοὺς τὸν ἔκλεψε τὸ ἄγχος τῆς δουλειᾶς.

Παροχὴ στὰ παιδιά! Καί τὰ παιδιά τελικά καταντοῦν κατοχὴ ἄλλων.

● Ὑπάρχει καὶ τέταρτο τρωτό στῆν νοοτροπία τῆς ὑλικῆς καὶ ὑλιστικῆς μόνο παροχῆς στὰ παιδιά. Ἐξασφαλίζονται τους ἀρκετά, ὄχι ἀπλῶς ἀρκετά, ἀλλὰ πολλά, ὄχι ἀπλῶς πολλά, ἀλλὰ πλείονα, ὄχι ἀπλῶς πλείονα, ἀλλὰ πλουσιόπαροχα τὰ πάντα, ἐξασφαλίζουμε συγχρόνως τῇ νωχέλεια τους γιὰ τῇ ζωὴ καὶ τῇ μαλθακότητά τους. Γιατί νὰ δουλέψουν, ἀφοῦ φτάνουν τὰ ἔτοιμα γιὰ νὰ ζήσουν, καί... περισσεύουν;

Στὸ βωμὸ τῆς ἐξαρτήσεως!

● Γονική παροχὴ εἶναι νὰ δίνουμε ἀπλῶς τὴν εὐκαιρία στὰ παιδιά διαρκῶς νὰ διασκεδάζουν;

■ Ἀνίκανοι κάποτε νὰ παίξουν οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς μὲ τὰ παιδιά τους, τὰ ἐξαποστέλλουν στοὺς κάθε λογῆς κράχτες τῆς τάχα ψυχαγωγίας.

■ Ἀδύνατοι ἄλλοτε νὰ κατευθύνουν σωστά τῇ λαχτάρα τοῦ παιδιοῦ γιὰ παιχνίδια καὶ ξεκούρασι, τὰ ἀφήνουν ἀπὸ μικρὰ στὸ χῶρο τῆς πιὸ φτηνῆς καὶ φθοροποιοῦ ἐξωοικογενειακῆς καὶ ἐξωσχολικῆς παρέας.

■ Κάποτε παριστάνουν καὶ τοὺς... προοδευτικούς. Στῆν πραγματικότητά σύρονται ἀπὸ λαθεμένες παιδαγωγικὲς θεωρίες, ὅπως αὐτή:

— *Ἄστε τὸ παιδί ἐλεύθερο νὰ κάνῃ ὅ,τι θέλει καὶ νὰ παίξῃ ὅπως θέλει καὶ νὰ διασκεδάσῃ σ' ὅποιο χῶρο θέλει!*

Ἔτσι ὁμως παρέχουν ὅλα τὰ μέσα ν' αὐτοκτονήσουν ψυχικά τὰ παιδιά. Παίζουν, γιὰ νὰ ἀποχαυνωθοῦν. Διασκεδάζουν, γιὰ νὰ ναρκωθοῦν καὶ νὰ ἐξαρτηθοῦν ἀνεπανόρθωτα.

Παρέχουν ὅσα ζητήσῃ τὸ παιδί, ἀπὸ χρήματα καὶ συγκατάθεσι γιὰ νυκτερινὴ ζωὴ, μέχρι μεγάλου κυβισμοῦ μηχανῶν· μὲ συνέπεια τραγικὴ, νὰ σκοτώνεται τὸ ἔφηβο ἀγόρι.

Παρέχουν, πιεζόμενοι ὄντως καὶ ἐκ-

βιαζόμενοι, ἀκόμα καὶ ἐπικίνδυνα ἡλεκτρονικὰ ἐργαλεῖα, πού δὲν μπορεῖ μέσ' στῆν ἀνωριμότητά του καὶ τὴν παραζάλη του τὸ παιδί νὰ τὰ χειριστῇ ὑπεύθυνα καὶ πρό παντός ὠφέλιμα καὶ ἀληθινὰ μορφωτικά.

— *Τοῦ πῆρα ὑπολογιστή!*

Μιά ἀπλὴ κουβεντούλα! Ὑπολογιστὴ χωρὶς ὑπολογισμούς γιὰ τίς συνέπειες.

● Φυσικὰ σήμερα τείνει νὰ γινηθῇ ὁ ὑπολογιστὴς τόσο ἀναγκαῖος, ὅσο καὶ τὸ πηροῦνι. Μὰ τὸ πηροῦνι δὲν τῶχουμε γιὰ νὰ βγάξουμε τὰ μάτια μας. Στὸν ὑπολογιστὴ, ὅπως ἀλόγιστα τὸν προσφέρουμε στὰ παιδιά, βγάζουν τὰ μάτια τους μικροὶ καὶ μεγάλοι.

● Φυσικὰ στῆ σύγχρονη ἐκπαιδευσι ὁ ὑπολογιστὴς εἶναι ἀναγκαῖος σάν τὸ κουτάλι. Μὰ τὸ κουτάλι δὲν τῶχουμε γιὰ νὰ ἀπολαμβάνουμε ὑπόνομο. Μὲ τὸν ὑπολογιστὴ, ὅπως διαστροφικὰ χρησιμοποιεῖται, ρουφᾶμε ὑπόνομο σεξουαλικό καὶ τρῶμε σκουπίδια ἀπὸ ιδεολογικὲς χωματερές, στὰ ποικίλα blogs.

— *Τοῦ πῆρα ὑπολογιστή!*

Μοιάζει σάν ν' ἀνοίγῃς διάπλατα τὴν πόρτα τοῦ παραδείσου, τῆς παιδικῆς ψυχῆς καὶ ν' ἀφήνῃς τὸ διάβολο (διὰ μέσου τοῦ Ἰντερνέτ) νὰ... κουβεντιάξῃ μὲ τὸ παιδί σου!

Κάποτε σκεφτόμασταν, πῶς θὰ προφυλάξουμε τὰ παιδιά ἀπὸ αἰσχρὰ θεάματα καὶ προπαγανδιστικὰ ἀκούσματα. Ἐλεγε ὁ ἱερός Χρυσόστομος: *«Πρῶτα ν' ἀπομακρύνῃς τὸ παιδί ἀπὸ αἰσχρὰ θεάματα καὶ ἀκούσματα. Παιδί ἐλεύθερο (ἀνεξάρτητο) δὲν πρέπει νὰ πηγαίῃ στὸ θέατρο. Ἄν πάλι τὸ παιδί ἐπιθυμῇ τῇ διασκεδάσει αὐτῇ, ἄς βροῦμε μερικούς συνομηλίκους του, πού ἀποφεύγουν τὸ κακὸ θέατρο, ἄς τοὺς παρουσιάσουμε ὡς παράδειγμα, γιὰ νὰ ζηλέψῃ καὶ νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ»* (Ε.Π.Ε. 30,690).

Τώρα ὄχι μόνο δὲν νοιαζόμαστε γιὰ τὸ τί βλέπουν καὶ ἀκοῦνε τὰ παιδιά, ἀλλὰ καὶ γινόμαστε ἕμμεσοι προαγωγοὶ στοῦ μαστίγωμα τῶν αἰσθήσεών τους.

Ἄρχιμ. Δανιὴλ Γ. Ἀεράκης

13 Νοεμβρίου - τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Ο ΑΝΕΠΑΝΑΛΗΠΤΟΣ

Θαυμαστός συνδυασμός

Ερμήνευε τις χριστιανικές ἀλήθειες καί τις μετάγγιζε στή ζωή τῶν ἀνθρώπων. Τό κήρυγμά του δέν ἦταν μιά ἀφρημένη ἔκθεσις τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν. Ζοῦσε τις ἀλήθειες, πού δίδασκε, καί τις δίδασκε μέ γλυκύτατη καί συναρπάζουσα εὐγλωττία. Ὁ λόγος του ἦταν ὁ ἀντίλαλος τῆς ἐσωτερικῆς του φωνῆς, πού προσλάμβανε οὐράνια χάρι καί χροιά.

Πρόκειται γιά τόν μεγάλο πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, τόν ἅγιο Ἰωάννη, ἐπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως. Πολλοί ἀναδειχτήκαν Πατέρες καί Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, μόνος ὅμως αὐτός ἀναδείχτηκε Χρυσόστομος.

- Χρυσόστομος! Ὁ πιστότερος καί φλογερότερος, μετά τόν Παῦλο, ἐργάτης τοῦ Χριστοῦ.

- Χρυσόστομος! Ὁ θερμότερος κήρυκας τῆς ἀλήθειας καί τῆς ἀγάπης.

- Χρυσόστομος! Ὁ ἀγνότερος διάκονος τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ.

- Χρυσόστομος! Ἀσκητής στήν προσωπική του ζωή, ἀλλά καί κοινωνικός ἐργάτης μέ τήν πιό πλατειά καρδιά.

- Χρυσόστομος! Ὁ αὐστηρός ἐλεγκτής τῶν δημοσίων σκανδάλων στήν Πολιτεία καί στήν Ἐκκλησία, ἀλλά καί ὁ στοργικός πατέρας ὅλων τῶν πονεμένων καί θλιμμένων.

- Χρυσόστομος! Ὁ ἀετός τοῦ ἄμβωνα, ἀλλά καί τό πτηνό τῆς ἐρήμου.

- Χρυσόστομος! Ἡ φωτεινή διάνοια, ἀλλά καί ἡ εὐαίσθητη καρδιά.

- Χρυσόστομος! Ὁ ἐλεήμων καί φιλόανθρωπος, ἀλλά καί ὁ θαρραλέος ἀγωνιστής τῆς πιό ἁγιασμένης παρορησίας.

- Χρυσόστομος! Ὁ φίλος τοῦ λαοῦ, ὁ ἐχθρός τῶν σκληρῶν πλουσίων.

- Χρυσόστομος! Ὁ ἄνθρωπος πού μισήθηκε, ἀλλά καί ἀγαπήθηκε ὅσο λίγοι μέσα στήν ἱστορία.

- Χρυσόστομος! Ὁ βασιλιάς τῶν ἱεροκηρύκων, ὁ γίγαντας τοῦ πνεύματος, τό λιοντάρι τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ποταμός τῆς σοφίας, ὁ κοσμήτωρ τῆς εὐσεβείας, ὁ μάρτυρας τῆς ἀληθείας.

- Χρυσόστομος! Ἄν μπορῆ τό φῶς τῆς πυγολαμπίδας νά συγκριθῆ μέ τό φῶς τοῦ ἡλίου, ἄλλο τόσο μποροῦν νά συγκριθοῦν οἱ κοσμικοὶ ρήτορες καί οἱ λοιποὶ χειριστές τοῦ λόγου μέ τόν κήρυκα, πού σελάγιζε στους ἄμβωνες τῆς Ἀντιοχείας καί τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

- Χρυσόστομος! Ἄν μπορῆ ὁ νάνος νά συγκριθῆ μέ τόν γίγαντα, ἄλλο τόσο μποροῦμε νά συγκριθοῦμε κήρυκες καί θεολόγοι μέ τόν γίγαντα τῆς ἀγιότητος, μέ τόν ὄξυνούστατο ἐρμηνευτή τῶν Γραφῶν, μέ τόν ἀπαράμιλλο «ἄγγελο» τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως.

- Χρυσόστομος! Ἄν τό ἀηδόνι κελαηδῆ γλυκύτερα ἀπό ὅλα τά πτηνά, αὐτός κελάηδησε καί κελαηδεῖ μέ τά συγγράμματα καί τις ὁμιλίες του θελκτικώτερα ἀπό ὁποιοδήποτε ἄλλο πτηνό τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

● Χρυσόστομος! Ἄν τό λιοντάρι εἶναι ὁ βασιλιάς τῶν ζῶων, ἐκεῖνος εἶναι ὁ βασιλιάς τοῦ προφητικοῦ, ἀφυπνιστικοῦ καί παραμυθητικοῦ λόγου.

● Χρυσόστομος! Τό λαμπρότερο ἀστέρι τῆς Ἐκκλησίας, πού ἀνέτειλε τόν 4ο αἰῶνα μ.Χ. κι ἐξακολουθεῖ ν' ἀστράφτη στόν ὀρίζοντα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλύγιστος ποιμένας

● Ἄν μέ τό κήρυγμά του καί μέ τήν ἀγάπη του ἀγκάλιαζε ὅλη τήν οἰκουμένη, στήν προσωπική του ζωῆ ἦταν αὐστηρός νηστευτής καί ἐγκρατευτής.

● Μιμητής τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πού ἦταν καί ὁ μέγας τοῦ ἔρωτα. Μιμητής ὄχι μόνο στήν παρθενική του ζωῆ, ἀλλά καί στήν ἱεροποστολική του ἀγάπη καί στά οἰκουμενικά του φτερουγίσματα καί στόν παραστατικό τρόπο τοῦ κηρύγματος.

Τρεῖς γυναῖκες ἔπαιξαν σημαντικό ρόλο στή ζωή του.

● Ἡ πρώτη ἦταν ἡ ἁγία μητέρα του, ἡ Ἄνθοῦσα. Νεαρότατη χήρα, ἀφωσιώθηκε στό μονάκριβο γιό της, τόν Ἰωάννη. Νεαρή κοπέλλα, πού λίγο καιρό ἔζησε μέ τόν ἄντρα της καί μετά τό θάνατό του παρέμεινε ἀφωσιωμένη στό Θεό, εἶναι ἄξια μεγαλύτερου θαυμασμοῦ ἀκόμα καί ἀπό παρθένο, πού ποτέ δέν γνώρισε τό γάμο καί τόν ἄντρα.

● Ἡ δεύτερη γυναῖκα ἦταν ἡ αυτοκράτειρα Εὐδοξία, σύζυγος τοῦ αυτοκράτορα Ἀρκαδίου. Διεφθαρμένη καί ἐγωίστρια, αὐτή οὐσιαστικά διοικοῦσε τό κράτος. Οἱ αὐλοκόλακες τήν ἐγκωμίαζαν, ὁ Χρυσόστομος τήν καυτηρίαζε. Οἱ φαῦλοι ἐπίσκοποι τήν κολάκευαν, ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Χριστοῦ τήν ἤλεγχε γιά ὅσα δημόσια σκανδαλωδῶς διέπραττε. Καί ἦταν φυσικό νά μπῆ ὁ ἅγιος ἐπίσκοπος στό στόχαστρό της.

● Ἄλλ' ἂν ἡ Εὐδοξία τόν ὠδήγησε στήν ἐξορία, μέ τήν ψήφο φαύλων ἐπισκόπων, μιᾶ ἄλλη γυναῖκα ὄχι μόνο στάθηκε πιστή καί ἀφωσιωμένη στό μεγάλο διδάσκαλο,

ἀλλά καί ἀξιώθηκε νά ἔχη τή μεγαλύτερη εὐλογία τοῦ ἐξορίστου ἐπισκόπου, τοῦ μάρτυρα Χρυσοστόμου. Εἶναι ἡ Ὀλυμπιάδα, ἡ περιφρημη διακόνισσα τῆς Ἐκκλησίας. Καί ἡ εὐλογία; Οἱ δέκα ἐπτά ἐπιστολές, πού τῆς ἔστειλε ἀπό τήν ἐξορία ὁ ἀλύγιστος κήρυκας τῆς ἀλήθειας.

Στίς πρὸς Ὀλυμπιάδα ἐπιστολές βρίσκουμε ἀπάντησι σέ δύο ἐρωτήματα, πού οἱ μικροὶ ἀπευθύνουν γιά τήν τακτική τοῦ μεγίστου τῶν Πατέρων, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

● Τό ἓνα ἀφορᾷ στή στάσι του.

Ἄν ζούσαμε τότε, θά τοῦ λέγαμε:

— *Γιατί τά βάζεις μέ ὄλους; Γιατί τά βάζεις μέ τούς πλουσίους; Γιατί τά βάζεις μέ τίς κοσμικές κυρίες; Τί σέ νοιάζει, ἂν φορᾷνε κοσμήματα καί ἐνδύματα πολυτελεῖ; Γιατί τά βάζεις μέ τή μεγάλη κυρία, τήν Εὐδοξία; Δέν ξέρεις, ὅτι ἔχει τή δύναμι νά σέ ἐξοντώσει; Τί σέ ἐνδιαφέρει ἡ προκλητική της ζωῆ; Γιατί τά βάζεις μέ τούς ἄρχοντες; Γιατί, πρό παντός, τά βάζεις μέ τούς κακούς δεσποτάδες τῆς Ἐκκλησίας; Γιατί αὐτή ἡ ἄκαμπτη στάσις σου; Γιατί δέν σκέπτεσαι καί μιᾶς, πού θά σέ χάσουμε; Ἐμεῖς σέ θέλουμε κι ἄλλο γιά πατέρα μας, γιά ἱεροκήρυκά μας. Βάλε, λοιπόν, λίγο νερό στό κρασί σου. Γιά λίγο διάστημα κάνε πώς δέν βλέπεις. Περιορίσου στά ἐποικοδομητικά καί ἐρμηνευτικά σου κηρύγματα, καί ἄσε τά κακῶς κείμενα στήν πολιτεία, τήν ἐκκλησία, τήν κοινωνία...*

Ἔτσι θά τοῦ λέγαμε. Ἔτσι μᾶλλον θά λέγαμε καί στόν Προδρόμο:

— *Εἶναι ἀνάγκη νά ἐλέγξης τήν Ἡρωδιάδα καί τόν Ἡρώδη; Ἐμεῖς σέ θέλουμε νά βαπτίξης καί νά κηρύττης. Νά σέ βλέπουμε. Νά εἶσαι ὁ Γέροντάς μας! Γιατί μιᾶς τόσο αὐστηρά γιά τή μοιχεία; Δέν ξέρεις, ὅτι θά σέ χάσουμε;...*

Ἄλλ' ἓνας τέτοιος Ἰωάννης, ὅπως τόν θέλουμε ἐμεῖς, οἱ ἄνθρωποι τοῦ συμβιβασμοῦ, δέν θά ἦταν ὁ Προδρόμος, ὁ Μάρτυρας τῆς Ἀληθείας.

Τό ἴδιο καί ὁ ἄλλος Ἰωάννης. Ἄν συμβιβαζόταν, ἐπίσκοπος θά ἦταν, Χρυσόστομος δέν θά ἦταν. Στό θρόνο τό δε-

σποτικό θά παρέμενε ἴσως γιά μερικά ἀκόμα χρόνια. Στό θρόνο ὁμως τοῦ οὐρανοῦ ποτέ δέν θά ἀνέβαινε. Θά ἦταν ἓνα ἀπό τά πολλά σκουλήκια, πού κατορθώνουν καί ἀναοριχῶνται σέ ὑψηλές θέσεις. Ἄετός δέν θά ἦταν.

• Τό ἄλλο ἐρώτημα ἀφορᾷ στούς ἐχθρούς του. Φρικώτεροι ἐχθροί τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομο ἄποδείχτηκαν ὠρισμένοι φαῦλοι ἐπίσκοποι. Πάντοτε ὑπῆρχαν, ὑπάρχουν καί θά ὑπάρχουν. Ρωτᾶνε πολλοί:

— *Τί νά κάνουμε; Νά μήν ὑπακούουμε στούς ἐπισκόπους; Τί θά γίνῃ μ' αὐτό πού λέει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος: "Ὅπου ἐπίσκοπος, ἐκεῖ καί ἐκκλησία";*

Φυσικά δέν ὑπάρχει Ἐκκλησία χωρίς ἐπίσκοπο. Ἄλλ' ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νά λειτουργῇ ὡς ποιμένας τῶν προβάτων, ὅπως ἦταν ὁ Χρυσόστομος. Ἐπίσκοπος καί ὁ Χρυσόστομος, ἐπίσκοποι καί ἐκεῖνοι, πού τόν καταδίκασαν! Συνήλθαν σέ σύνοδο, παρά τήν Δρῦν, καί καθήρσαν καί ἀφώρισαν καί ἐξώρισαν καί ἐξώντωσαν καί κακοποίησαν, ποιόν; Τόν ἀγιώτερο τῶν ἐπισκόπων!

Ἔσο ἀποτελοῦσε Ἐκκλησία Θεοῦ τό συνέδριο τῶν ἀρχιερέων, πού σταύρωσε τόν Κύριο, ἄλλο τόσο ἀποτελοῦσε Ἐκκλησία Θεοῦ ἡ σύνοδος παρά τήν Δρῦν, πού σταύρωσε τόν ἅγιο τοῦ Χριστοῦ, τόν ἐπίσκοπο Κωνσταντ/πόλεως Ἰωάννη.

• Μιλáει ὁ Χρυσόστομος γιά ἐπισκόπους, πού ἀντί νά εἶναι ποιμένες, ἦσαν λύκοι: ἀντί κυβερνήτες στό σκάφος τῆς Ἐκκλησίας, ἦσαν πειρατές, πού λεηλατοῦσαν καί πλούτιζαν: ἀντί ἱατροί, ἦσαν δήμοι (Ε.Π.Ε. 37, 386).

• Μιλáει γιά τοὺς φαύλους ἐπισκόπους καί τονίζει, ὅτι δέν φωτίζονται ἀπό τό Πνεῦμα τό Ἅγιο ὅταν ἐπιβουλεύονται τήν εἰρήνη καί τήν τάξι τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά στρατηγοῦνται ἀπό τό Διάβολο καί θά τιμωρηθοῦν ὡς λυμεῶνες καί αἱμοβόροι.

• Σέ μιά δέ ἀπό τίς ἐπιστολές του ἀπό τήν ἐξορία ὁ διωγμένος καί βασανισμένος, ὁ μάρτυρας τῆς Κουκουσοῦ, ὁ Χρυ-

σόστομος, λέει τήν τόσο γνωστή φράσι γιά τοὺς κακοὺς ἐπισκόπους: «*Οὐδέν δέδοικα ὡς τοὺς ἐπισκόπους, πλὴν ὀλίγων*» (Ε.Π.Ε. 37,442). Μετά φρασις: Τίποτε δέν φοβήθηκα, ὅσο τοὺς ἐπισκόπους, ἐκτός ἀπό λίγους.

Παραστατικός ὁ λόγος του

Πῶς μαγνήτιζε ὁ Χρυσόστομος τοὺς πιστοὺς καί τοὺς ἐπηρέαζε θετικά;

Σπουδαῖο ρόλο ἔπαιξε ὁ τρόπος τῆς παρουσιάσεως τῶν θεμάτων.

Ἄσύγκριτος παραμένει στήν παγκόσμια φιλολογία ὡς πρὸς τή χρῆσι παραστατικῶν εἰκόνων καί παραδειγμάτων. Τόν θαυμάζουμε ὅλοι γιά τό μοναδικό χάρισμα, νά παριστάνη ἀλήθειες καί πραγματικότητες μέ εἰκόνες ἀπό τή φύσι, ἀπό τήν ἀνθρώπινη ζωῆ, ἀπό τά διάφορα ἐπαγγέλματα, ἀλλά καί μέ εἰκόνες καί παραδείγματα ἀγιολογικῶν προσώπων καί γεγονότων, ὥστε νά εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποσπαστῇ ἡ προσοχή τοῦ ἀκροατῆ. Ὁ ἴδιος βέβαια γιά τήν παραστατικότητα τοῦ λόγου θαυμάζει (ποιόν ἄλλον;) τόν ἀπ. Παῦλο. Λέει: «*Ὅρα πῶς σφόδρα ἀρμόδιον εὔρεν εἰκόνα*» (Ε.Π.Ε. 24,476). Μετά φρασις: Γιά κοίτα, πῶς καί πάλι ὁ Παῦλος βρῆκε πολύ κατάλληλη εἰκόνα!

• Πῶς ἐργαζόταν ὡς κήρυκας γιά τήν οἰκοδομή τοῦ λαοῦ; Μᾶς τό παρουσιάζει ὁ ἴδιος, χρησιμοποιώντας τό παράδειγμα τῆς μέλισσας: «*Ἀπό τή μέλισσα νά μάθῃς τήν φιλοπονία καί τόν ἀλτρουισμό. Ἡ μέλισσα κουράζεται καί ταλαιπωρεῖται κάθε μέρα περισσότερο γιά μᾶς, παρά γιά τόν ἑαυτό της. Αὐτό εἶναι τό χαρακτηριστικό τοῦ χριστιανοῦ. Τό νά μήν ἐπιδιώκη τό δικό του συμφέρον, ἀλλά νά ζητᾷ τό συμφέρον τῶν ἄλλων. Ἡ μέλισσα πετάει σέ ὅλα τά λιβάδια, γιά νά στρώσῃ τό τραπέζι σέ ἄλλους. Ἔτσι νά κάνῃς καί σύ, ἄνθρωπε. Καί εἶτε μαζεῦεις χρήματα, νά τά προσφέρῃς γιά τοὺς ἄλλους. Εἶτε ἔχεις τό χάρισμα τοῦ λόγου, νά μὴ τό χώσης στή γῆ, ἀλλά νά τό θέσης στή διακονία τῶν ἄλλων. Εἶτε ἔχεις κάποιο ἄλλο προσόν, γίνε μέ*

αυτό χρήσιμος σέ ὄσους ἔχουν ἀνάγκη νά ἐπωφεληθοῦν τῶν κόπων σου. Δέν βλέπεις, ὅτι γι' αὐτό κυρίως ἡ μέλισσα εἶναι πιό ἀξιολογία ἀπό τά ἄλλα ζῶα; Ὅχι ἐπειδή κουράζεται, ἀλλά κυρίως ἐπειδή κουράζεται γιά τοὺς ἄλλους» (Ε.Π.Ε. 32, 342-344).

- Βασανιστική ἢ ὀδοιπορία του πρὸς τὸν τόπο τῆς ἐξορίας τότε.

Ἐνδοξη ἢ ὀδοιπορία του στό χωρὸ τῆς Ἐκκλησίας δέκα ἕξι τώρα αἰῶνες.

- Πορεύεται καὶ ἀγιάζει. Κάθε φορά, πού ὁ λειτουργὸς εὐλογεῖ τὸ λαὸ μέ τὸ χέρι του, ἐκείνου τὸ χέρι σάν νά βλέπουμε ἐκείνου, τοῦ συντάκτη τῆς θείας Λειτουργίας, τοῦ Χρυσοστόμου.

- Πορεύεται καὶ διδάσκει μέ τὸν ἀθάνατο καὶ ἀνεπανάληπτο λόγο του.

- Πορεύεται καὶ καθοδηγεῖ ὄλες τίς τάξεις τῶν ἐπὶ γῆς «ἀγγέλων» τοῦ Θεοῦ, τῶν οἰκονόμων τῶν θείων μυστηρίων, τῶν διακόνων τῆς Ἐκκλησίας.

- Πορεύεται καὶ φωτίζει μέ τὴ φωτεινὴ μορφή του.

- Πορεύεται καὶ κατευθύνει τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ στὴ διακονία τοῦ λαοῦ καὶ στὴ δόξα τοῦ Χριστοῦ.

Θά ἀνέμενε κανεὶς νά λυγίσῃ ὁ ἅγιος κάτω ἀπὸ τὸ βᾶρος τῶσων βασάνων καὶ θλίψεων (Β' Κορ. α' 8).

- Τὸ διαμάντι ὅμως δέν σπάει, ὅσο κι ἂν τὸ χτυπᾶς.

- Ὁ ἥλιος δέν σβήνει, ὅσο κι ἂν τὸν φτύνης.

- Τὸ λιοντάρι δέν φοβᾶται, ὅσο κι ἂν τὸ ἀγριεύς.

Καὶ ἦταν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος τὸ διαμάντι τῆς ἀρετῆς, ὁ ἥλιος τῆς ἀλήθειας, τὸ ἀτρόμητο λιοντάρι τῆς παρησίας καὶ τῆς δυνάμεως.

Δόξα τῷ Θεῷ

- Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος δοξολογικά πορευόταν. Καὶ δοξολογικά σφράγισε τὴ μαρτυρικὴ του πορεία, μέ τὸ περίφημο: «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἐνεκεν οὐ παύσομαι τοῦτο ἐπιλέγων αἰεὶ ἐπὶ

πᾶσί μοι τοῖς συμβαίνουσιν» (Ε.Π.Ε. 37,355).

- Τὸ παρόν ἄς τὸ σφραγίσουμε μέ τὸν ἄλλον δοξολογικὸ του ὕμνο:

«Ἐλαινόμενος ἠυλόγουν, ἐπανελθῶν εὐλογῶ. Διάφορα τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐν τὸ τέλος τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θερούς:

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ συγχωρήσας ἐξελεθεῖν. Εὐλογητὸς πάλιν ὁ καλέσας ἐπανελθεῖν.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἐάσας τὸν χειμῶνα. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ λύσας τὸν χειμῶνα καὶ ποιήσας γαλήνην.

Ταῦτα λέγω παιδεύων ὑμᾶς εὐλογεῖν τὸν Θεόν.

Καλὰ συνέβη; Εὐλόγησον τὸν Θεόν, καὶ μένει τὰ καλὰ. Κακὰ συνέβη; Εὐλόγησον τὸν Θεόν, καὶ λύεται τὰ κακὰ».

(Ε.Π.Ε. 33,412)

Μετὰφρασις:

Ὅταν μέ ἐδιωχθῶν, εὐλογοῦσα. Ὅταν ἐπανῆλθα, εὐλογῶ. Διαφορετικὸς οἱ καταστάσεις, ἀλλ' ἓνα εἶναι τὸ τέλος καὶ τοῦ χειμῶνα καὶ τοῦ καλοκαιριοῦ, καὶ τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν:

Ἄς εἶναι δοξασμένος ὁ Θεός, πού παρῶρησε νά μέ διώξουν. Ἄς εἶναι πάλι δοξασμένος, πού μέ ξαναγύρισε.

Ἄς εἶναι δοξασμένος ὁ Θεός, πού ἄφησε νά ἔρθῃ χειμῶνας, δύσκολες μέρες καὶ ὄρες. Ἄς εἶναι δοξασμένος ὁ Θεός, πού μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τίς δυσκολίες καὶ ἔφερε καὶ πάλι τὴ γαλήνη.

Αὐτὰ τὰ λέω γιά νά σᾶς διδάξω νά δοξάζετε πάντοτε τὸν Θεό.

Συνέβησαν καλὰ; Δόξασε τὸν Θεό, καὶ τὰ καλὰ παραμένουν.

Συνέβησαν θλίψεις; Δόξασε τὸν Θεό, καὶ οἱ θλίψεις ξεπερνιῶνται.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός!

π. Δ. Α.

(Τὸ παρόν ἄρθρο εἶναι περικοπὲς ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν στό νέο ἔργο τοῦ πατρὸς Δανιὴλ Ἀεράκη: «Χρυσοστομικὸ λεξικό», τόμος 1, πού κυκλοφορεῖ στὶς ἀρχές Νοεμβρίου).

Ἄλλοι πιστεύουν, ἄλλοι ἀρνοῦνται (στ. 16)

ΠΡΟΣΧΩΜΕΝ

“Ολα τά μέλη στή σύναξι

Πότε, ποῦ καί πῶς λειτουργοῦσε ἡ λατρευτική σύναξις στά πρῶτα χρόνια τῆς Ἐκκλησίας; Ἐπιδίωξις τῶν χριστιανῶν ἦταν νά συνέρχονται **τακτικά**, εἰ δυνατόν καθημερινά. Ὁ ἅγιος Ἰγνατίος ὁ Θεοφόρος προτρέπει σχετικά: «*Σπουδάσετε πυκνότερον συνέρχεσθαι εἰς εὐχαριστίαν Θεοῦ καί εἰς δόξαν. Ὅταν γάρ πυκνῶς ἐπί τό αὐτό γίνεσθε, καθαιροῦνται αἱ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ, καί λύεται ὁ ὄλεθρος αὐτοῦ ἐν τῇ ὁμοιοῖα ὑμῶν τῆς πίστεως*» (Ἰγνατίου, ἐπιστολή πρὸς Ἐφεσίους XIII, 1). Δηλαδή: Προσπαθεῖτε νά συνάγεστε συχνότερα, γιά νά εὐχαριστῆτε καί νά δοξάζετε τόν Θεό. Διότι, ὅταν μαζεύεστε συχνότερα, συντριβόνται οἱ δυνάμεις τοῦ σατανᾶ καί ἐξαρθρώνεται ἡ ὄλεθριότητά του μέ τή δική σας ὁμόνοια τῆς πίστεως.

- Ἀπό ὅλες βέβαια τίς ἡμέρες ξεχωρίζει ἡ **Κυριακή**, πλήρως ἀφιερωμένη στή λατρευτική σύναξι, στό λόγο τοῦ κηρύγματος καί σέ ἔργα ἀγάπης καί φιλανθρωπίας. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν Τρωάδα συνάντησε τούς χριστιανούς συγκεντρωμένους στό ὑπερῶο «τῆ μιᾶ τῶν σαββάτων», δηλαδή, τήν Κυριακή. «Ἐν δέ τῇ μιᾶ τῶν σαββάτων συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄσπον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιναίαι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τόν λόγον μέχρι μεσονυκτίου» (Πράξ. κ' 7).

- Ὁ ἴδιος δέ ὁ Παῦλος, προτρέποντας τούς πιστούς τῆς Κορίνθου γιά τό ἔργο τῆς **λογίας** (τῆς συλλογῆς χρημάτων πρὸς ἐλεημοσύνη), ἀφήνει νά ἐννοηθῆ, ὅτι κάθε Κυριακή μαζεύονταν τά μέλη τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας (Α' Κορ. ιστ' 2). Μαρτυρία γιά τήν ιδιαίτερη σημασία τῆς Κυριακῆς ἔχουμε καί στήν **Ἀποκάλυψη** τοῦ Ἰωάννου (Αποκ. α' 20).

Ποιά ὥρα τῆς ἡμέρας γινόταν τότε ἡ σύναξις γιά τή λατρεία τοῦ Θεοῦ;

Φαίνεται, πῶς **βραδυνές ἢ νυκτερινές** ἦσαν κυρίως οἱ λατρευτικές συνάξεις. Κατά τό παράδειγμα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου συνεχίστηκε ἡ παράδοση τῆς βραδυνῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως.

- Λόγοι **πρακτικοί** ἐπέβαλαν τή βραδυνή ὥρα. Οἱ χριστιανοί δέν ἀποτελοῦσαν τήν καθεστηκυῖα τάξι, πολύ δέ περισσότερο ἡ Κυριακή δέν ἦταν τότε ἡμέρα ἐπίσημης ἀγίας. Τό πρωῖ, λοιπόν, βροῖσκονταν στίς δουλειές τους οἱ πιστοί. Τό βράδυ μόνο εὐκαιροῦσαν. Τότε συγκεντρώνονταν. Σφράγιζαν τή μέρα τους μέ τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

- Καί λόγοι **ἀσφαλείας** ἀνάγκαζαν κάποτε τούς χριστιανούς νά λατρεύουν τόν Κύριο τή νύχτα. Ὅταν ἡ πόλις κοιμόταν, σεμνές «φιγοῦρες» χριστιανῶν γλιστροῦσαν ἀθόρυβα μέσα στίς **κατακόμβες**. Ἐκεῖ ἀπολάμβαναν οὐράνιες στιγμές. Οἱ κατακόμβες ἀποτελοῦσαν προθαλάμους τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Οἱ βραδυνές ἀκολουθίες ἄλλοτε ἦσαν σύντομες, ἄλλοτε κρατοῦσαν μέχρι τίς πρωινές ὥρες. Κατά τό «Γρηγορεῖτε καί προσεύχεσθε» (Ματθ. κστ' 41) καί κατά

τό «Ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. στ' 12), πολλές φορές ἡ λατρευτική σὺνάξις παρατεινόταν.

Χαρακτηριστική παράτασις λατρευτικῆς συνάξεως εἶναι ἐκείνη τῆς συνάξεως στὴν **Τρωάδα**, τελευταία ἄλλωστε μὲ τὴν παρουσία τοῦ μεγάλου πατέρα καὶ ἀποστόλου, τοῦ Παύλου. Ἡ περιγραφή της στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (κεφάλαιο κ') μᾶς παρέχει ἀνάλογα στοιχεῖα καὶ γιὰ τὶς λοιπές κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικὲς συνάξεις.

● **Ἡμέρα:** Ἡ Κυριακή. «Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων» (κ' 7).

● **Συμμετοχή:** Ὅλοι οἱ πιστοί, πού καλοῦνται «μαθηταί». Ἀνάμεσά τους καὶ παιδιά, ὅπως ὁ Εὐτυχὸς (κ' 9).

● **Τόπος:** Κάποιο ὑπερῶο, διόροφη κατοικία ἐνός χριστιανοῦ. Κάποιο ἀνώγειο (κ' 8).

● **Φωτισμός** τοῦ χώρου: Λαμπάδες πολλές. «Ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναί ἐν τῷ ὑπερῶο, οὗ ἦμεν συνηγμένοι» (κ' 8).

● **Σκοπός** τῆς συνάξεως: Ἡ θεία Εὐχαριστία. «Συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον...» (κ' 7).

● **Χρονική διάρκεια:** Μέχρι τό πρωῒ (κ' 7).

● **Πρόγραμμα** τῆς ὅλης τελετῆς: Πρῶτα τό κήρυγμα ἀπό τόν Ἀπόστολο τοῦ Θεοῦ. Ὑστερα ἡ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας. Στὴ συνέχεια ἡ μετάληψις τοῦ Παύλου, προεστῶτος τῆς συνάξεως, καὶ τῶν λοιπῶν, πρεσβυτέρων καὶ ἀπλῶν χριστιανῶν (κ' 11).

● Στό τέλος πάλι **κήρυγμα** «ἄχρις αὐγῆς».

* * *

Στὴ σὺνάξι διακρίνουμε τὶς δύο τάξεις, τῶν **κληρικῶν** καὶ τῶν **λαϊκῶν**.

● Οἱ Ἀπόστολοι χειροτόνησαν ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους. «Χειροτονήσαντες -σημειώνουν οἱ Πράξεις στὴν περιοδεία τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Βαρνάβα- αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν καὶ προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρεθένητο αὐτοῦς τῷ Κυρίῳ, εἰς ὃν πεπιστεύκασι» (Πράξ. ιδ' 23).

● Δέν εἶναι τοῦ παρόντος νά μιλήσουμε γιὰ τόν τρόπο ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας. Ἐκεῖνο πού τονίζουμε ἐδῶ, εἶναι ὅτι στὴν πρώτη Ἐκκλησία δέν χρησιμοποιοῦνται οἱ ὄροι «ἀρχιερεὺς» ἢ «ιερεὺς», ἀλλὰ διατυπώνονται οἱ ὄροι «**ἐπίσκοποι**», «**πρεσβύτεροι**», «**διάκονοι**». Καὶ μάλιστα τό «πρεσβύτερος» σέ πολλά σημεῖα τῆς Καινῆς Διαθήκης σημαίνει καὶ «ἐπίσκοπος», καὶ ἀντιστρόφως.

● Στὴν ἀπόφασι π.χ. τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου μετὰ τοὺς Ἀποστόλους ἀναφέρονται ἀμέσως οἱ πρεσβύτεροι, πού ὅπωςδήποτε θά νοοῦνται οἱ ἐπίσκοποι ἢ καὶ ὄλοι οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας. «Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν» (Πράξ. ιε' 23).

● Κληρικοί καὶ λαϊκοί, **ὄλοι μαζί** στὴν ἐκκλησία, στὴ σὺνάξι τῆς λατρείας, στὴ σύνοδο τῆς διοικήσεως, στὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης. Γιατί σήμερα ὑπερεξυψώθηκαν ὡς κοσμικοὶ θρόνοι τὰ στασίδια καὶ τὰ καθίσματα τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας καὶ **ἀδελφότητας**:

Ὅσο καθρεφτιζόμαστε στὸν **καθρέφτη** τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, τόσο θά συνειδητοποιοῦμε τὴν ἀλλοτρίωσί μας. Γι' αὐτό καὶ θά συνεχιστῇ αὐτό τό καθρέφτισμα.

Γνωριμία με τόν ΠΑΥΛΟ

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β' ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Κατενώπιον Θεοῦ

Β' Κορ. β' 16-17

Η φωτιά διαφορετικά ενεργεί στο χρυσάφι (τό καθαρίζει), διαφορετικά στα σιγάκια (τά καίει). Ἡ ἴδια φωτιά. Καί ὁ Χριστός, ὁ ἴδιος Χριστός, ἄλλους τούς λαμπρύνει μέ οὐράνια δόξα, ἀφοῦ τούς καθαρῖσει, καί ἄλλους τούς κατακαίει.

• Τό ὅτι ὑπάρχει τό φάρμακο καί μερικοί ἀσθενεῖς τό περιφρονοῦν καί τό πολεμοῦν, αὐτό τούς καθιστᾷ ἐνόχους θανάτου. Ἄν δέν εἶχε ἔρθει ὁ Χριστός καί δέν εἶχε δεῖξει τόσο ἀγάπη στόν ἁμαρτωλό, θά εἶχαν ἐλαφρυντικά οἱ ἔνοχοι ἁμαρτίας καί θανάτου. Τώρα ὅμως, ἀφοῦ γνώρισαν τό Χριστό, εἶναι ἀναπολόγητοι. «Εἰς τό εἶναι αὐτούς ἀναπολόγητους» (Ρωμ. α' 20).

Καί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος δῆλωσε τό πῶς ἡ παρουσία Του καθιστᾷ ἀναπολόγητους ὅσους ἀπειθοῦν, καί ἐπομένως γίνεται γι' αὐτούς ὁσμή θανάτου: «Εἰ μή ἤλθον καί ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. Νῦν δέ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν» (Ἰωάν. ιε' 22).

• Ἡ θεία Κοινωνία εἶναι καί φωτιά, πού κατακαίει τίς ἁμαρτίες καί «φωτίζει καί λαμπρύνει», ἀλλ' εἶναι καί φωτιά κατακρίσεως, πού κατακαίει τούς ἀναξίους. Ὅποιος περιφρονεῖ τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ καί κοινωνεῖ «εἰκῆ καί ὡς ἔτυχε», παίρνει φωτιά μέσα του, προδρομική τῆς φωτιάς τῆς αἰώνιου κολάσεως.

Γιά τούς ἀσεβεῖς ἡ θεία Κοινωνία γίνεται ὁσμή θανάτου εἰς θάνατον» (στ. 16). Σημειώνει στήν ἄλλη Ἐπιστολή του ὁ Παῦλος: «Κρίμα ἑαυτῷ ἔσθιει καί πίνει» (Α' Κορ. ισ' 29).

Γιά τούς εὐσεβεῖς ἡ θεία Κοινωνία γίνεται ὁσμή ζωῆς εἰς ζωήν» (στ. 16).

Μέ ὅσα εἶπε ὁ Παῦλος ἔδειξε μεγάλα καί σπουδαῖα σημεῖα. Μίλησε γιά θυσία, γιά εὐωδία, γιά θρίαμβο, γιά τή δύναμι τοῦ Χριστοῦ,

πού ἄλλους τούς ὀδηγεῖ στή ζωή καί ἄλλοι σηματοδοτοῦνται γιά τήν αἰώνια κόλασι.

Ὅλα αὐτά βέβαια δέν εἶναι ἔργα ἀνθρώπων, μικρῶν καί ἀτελῶν. Ποίος εἶναι ἄξιος νά διακονήσῃ τά μυστήρια αὐτά τοῦ Θεοῦ; Τό ἐρώτημα τό ἀπευθύνει στόν ἴδιο στίχο ὁ Παῦλος: «*Καί πρός ταῦτα τίς ἱκανός;*» (στ. 16).

• Κανείς δέν εἶναι ἄξιος γιά τήν ὅποιαδήποτε διακονία τοῦ Χριστοῦ. Οἱ πιστοί γίνονται δέκτες τῆς δυνάμεως καί τῆς ἀγάπης Του. Προσπαθοῦν νά ἐφαρμόζουν τίς ἐντολές Του, μέ καλά ἔργα, γιά νά δείχνουν ἔτσι καί στοὺς ἄλλους τόν ἀληθινό Θεό. Στή συνέχεια διαθέτουν ταπεινά τόν ἑαυτό τους, ὥστε νά γίνονται ἀναμεταδότες τῆς χάριτος.

• Ὅ,τι κάνουμε, δέν εἶναι καρπός ἀξιοσύνης, ἀλλά χάριτος. Λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «*Τό πᾶν τοῦ Χριστοῦ ἐστίν οὐδέν ἡμέτερον*» (Ε.Π.Ε. 19,160-162).

• Ἄν οἱ ἄνθρωποι ὅλης τῆς γῆς ἄκουγαν τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καί μελετοῦσαν μέ ἐνδιαφέρον τό πόσο σοβαρά καί συμφέροντα ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ὑποδοχή του καί ἀπό τήν ἐφαρμογή του, δέν θά τό περιφρονοῦσαν.

Θά τό θεωροῦσαν τόσο σπουδαῖο, ὥστε γιά τά παιδιά τους αὐτό, τό Εὐαγγέλιο, τόν Ἰησοῦ Χριστό, θά θεωροῦσαν ὡς τήν πολυτιμότερη περιουσία, γιά νά τούς ἀφήσουν.

Θά τό θεωροῦσαν τόσο τιμητικό, ὥστε θά παρακαλοῦσαν τό Θεό νά δεχθῆ τήν προσφορά τῶν παιδιῶν τους στό ἔργο τοῦ Εὐαγγελίου καί τῆς Ἐκκλησίας.

• Ἀλλά καί τό ἄλλο ἄς προσέξουμε: Ἄν γνωρίζαμε πόσο δύσκολο εἶναι τό ἔργο τῆς διακονίας, ἀλλά καί πόσο μεγάλη προετοιμασία ἀπαιτεῖ καί σέ ποιά σκληρά μονοπάτια ὀδηγεῖ, δέν θά σπεύδαμε νά ἐνταχθοῦμε στήν ἀποστολή

τῆς Ἐκκλησίας, πρὶν ἀναμετρήσουμε προσηγουμένως τίς δυνάμεις μας, πρὶν ζητήσουμε μέταπεινώσι τὴ χάρι τοῦ Κυρίου, πρὶν ἀφήσουμε τὸν ἑαυτό μας νὰ χειραγωγηθῆ ἀπὸ ἓνα πνευματικό πατέρα, ὅπως ἦταν ὁ Παῦλος.

Κατενώπιον τοῦ Θεοῦ (στ. 17)

Ὁ ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου βλέπει τὴν ἀνασιτότητα τοῦ καὶ προχωρεῖ μέ δέος, ἐλπίζοντας στή χάρι τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τίμιος μέ τόν ἑαυτό του, μέ τό Θεό καί μέ τούς ἀνθρώπους. Δέν ἔχει ἴκνος ἀτομισμού καί ἀντιποιήσεως θεϊκοῦ ἔργου.

Ὁ κῶρος βέβαια τῆς θρησκείας εἶναι πάντοτε ὁ προσφορώτερος γιά ἐκμετάλλευσί. Τό σάπιο φρούτο, πού λέγεται ἀπάτη, καί ἐξοχήν συναντᾶται στό θρησκευτικό περίγυρο. Πολλοί ἀνθρώποι παραδίνονται *«ἄνευ ὄρων»*, *«τυφοῖς ὄμασι»*, στόν ὁποιοδήποτε ἀγύρτη, πού παριστάνει τό θρησκευτικό λειτουργό.

- Ἄλλο ὅμως διακονία, ἄλλο καπνλεία.
- Ἄλλο λειτουργία, ἄλλο ἐκμετάλλευσίς.
- Ἄλλο ἀγάπη, ἄλλο ἀπάτη.

Ἐπειδή στήν Κόρινθο εἶχαν ἦδη ἐμφανισθῆ οἱ ψευδάδελφοί, οἱ θρησκευτικοκάπνηλοι, πού μέ ἐντυπωσιακά λόγια καί πομπώδεις ὑποσχέσεις ἤθελαν νά παρασύρουν τούς χριστιανούς καί ν' ἀπομονώσουν τόν Παῦλο, ἀναγκάζεται ὁ Ἀπόστολος νά ἐντοπίσῃ τὴν τεράστια διαφορά: *«Οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ λοιποὶ καπνλεύοντες τόν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ Θεοῦ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν»* (στ. 17). Στήν ἀπλοελληνική: *«Δέν εἴμαστε βέβαια σάν τούς ἄλλους, πού ἐμπορεῦνται τό λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀλλά σάν εἰλικρινεῖς, σάν ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τό Θεό κηρύττουμε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ γιά τό Χριστό»*.

● Δέν εἴμαστε ἄξιοι ν' ἀποτελοῦμε τὴν ομάδα τῶν διακόνων τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' εἴμαστε τουλάχιστον εἰλικρινεῖς. Δέν εἶναι κατάκρισις, ἄν καυτηριάσουμε, ἔστω καί ἀνωνύμως, ὅσους καπνλεύονται τό λόγο τοῦ Θεοῦ.

● Ὅταν πρόκειται γιά τὴν ἐκμετάλλευσί τῶν θείων πραγμάτων, ὄχι ἀπλῶς δέν πρέπει νά σιωπᾶμε, δῆθεν γιά νά μή γίνουμε ἱεροκατήγοροι, ἀλλά πρέπει νά μιλάμε καί νά καταγγέλλουμε τὴν ἀπάτη. Τό φραγγέλιο ὁ Κύριος τό πῆρε στήν περίπτωση τῆς καπνλείας, τῆς ἐμπερευματοποιήσεως τῆς θρησκείας. Ὁ

Παῦλος δέν διαπομπεύει ἀμαρτωλούς. Ἄλλ' ὑπερασπίζεται μέ πάθος τὴ γνησιότητα τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν υἱαίνουσα διδασκαλία, τὴν κανονικότητα τῆς ἀποστολῆς.

Δέν πρόκειται γιά ζημιά, πού γίνεται σ' αὐτόν προσωπικά. Πρόκειται γιά νόθευσί τοῦ κηρύγματος, γιά ψυχῶν ἀπώλεια.

● Τὴν καπνλεία τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τὴ θρησκευτική ἀγυρτεία, τὴν συναντᾶμε ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ἦδη ὁ προφήτης Ἡσαΐας καυτηριάζει τούς καπῆλους. Χαρακτηριστικά τους:

Ἡ νόθευσις τοῦ θεϊκοῦ λόγου. Ἄνακατεύουν ἀλήθεια μέ ψέματα, θεϊκά μέ σατανικά στοιχεῖα, θαύματα μέ μαγικά.

Ἡ ἐκμετάλλευσίς διὰ τοῦ χρηματισμοῦ. Πουλᾶνε Θεό καί εἰσπράττουν ἀργύρια. Πουλᾶνε Χριστό καί μιμοῦνται τόν Ἰούδα. Πουλᾶνε χάρι καί πλουτίζουν.

Ἡ καπνλεία καί σήμερα ὀργιάζει στό κῶρο τῆς Ἐκκλησίας μέ τίς ποικίλες μορφές τῆς σιμωνίας. Ἄς ἀκούσουμε τί λέει ὁ προφήτης πολλούς αἰῶνες πρό Χριστοῦ: *«Τό ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον»* οἱ κάπνηλοι σου μίσγουνσι τόν οἶνον ὕδατι· οἱ ἄρχοντες σου ἀπειθοῦσι, κοινωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀνταπόδομα, ὄρφανοὶ οὐ κρίνοντες καί κρίσιν κηρῶν οὐ προσέχοντες» (Ἡσ. α' 22-23).

Σέ ἀντίθεσι μέ τούς θρησκευτικοκάπνηλους, οἱ εἰλικρινεῖς καί ἀνιδιοτελεῖς καί ἀληθινοὶ ἐργάτες τῆς Ἐκκλησίας ἀκολουθοῦν τόν Παῦλο: *«Ὡς ἐκ Θεοῦ κατενώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν»* (στ. 17).

● Πηγὴ τοῦ κηρύγματος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός. *«Ἐκ Θεοῦ»*.

● Δύναμις τοῦ κηρύγματος καί τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ παντοδύναμος Χριστός. Λέει ὁ ἱ. Χρυσόστομος: *«Ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν»*. *Οὐδέν τῆ ἡμετέρα σοφία, ἀλλά τῆ παρ' ἐκείνου δυνάμει ἐνθουούμενοι»* (Ε.Π.Ε. 19,162-164). Μετάφρασις: *«Ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν»*. Δέν λέμε δική μας σοφία, ἀλλά μιλάμε καθοδηγούμενοι ἀπὸ τὴ δύναμι Ἐκείνου.

● Ἐγγύσις, ἀλλά καί ἀσφάλεια γιά τὴ σωσθὴ στάσι τῶν ἁγίων εἶναι τό *«κατενώπιον τοῦ Θεοῦ»*. Ὅ,τι πράττουμε, τό πράττουμε μπροστά στό Θεό. Μᾶς βλέπει ὁ Θεός.

Πῶς μπορούμε νά κάνουμε κάτι πονηρὸ μπροστά στά μάτια τοῦ Θεοῦ;

Εἰς τιμὴν καὶ μνήμην

Ὁ Χρυσοστομικός Αὐγουστίνος Καντιώτης

Μιμητής τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναδείχτηκε ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Μιμητής τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἀποδείχτηκε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Μιμητής τοῦ Χρυσοστόμου στίς μέρες μας προσπάθησε νά φανῆ ὁ σπουδαῖος κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ μακαριστός πλέον ἐπίσκοπος **πατήρ Αὐγουστίνος Καντιώτης**.

Πολλά γράφτηκαν καὶ γράφονται γιὰ τὴν ἱστορική μορφή του, μέ ἀφορμὴ τὴν ἐκδημία του πρὸς Κύριον (29 Αὐγ.). Κι ἐμεῖς σημειώσαμε στό προηγούμενο τεῦχος ὠρισμένες σκέψεις γιὰ τὴ θρυλική παρουσία τοῦ π. Αὐγουστίνου. Στό παρόν, μέ ἀφορμὴ τὴν κυκλοφορία ἐνὸς **Χρυσοστομικοῦ λεξικοῦ**, καταθέτουμε τὴ σχετικὴ εὐγνωμοσύνη μας.

Ἐκεῖ, πού τώρα ἡ ἀγιασμένη καὶ γενναία του ψυχὴ πιστεύουμε ὅτι βρίσκεται, ἀπολαμβάνει καὶ τὴ θέα τοῦ προσώπου τοῦ μεγάλου Χρυσοστόμου. Ὁ ἴδιος ὁ Χρυσόστομος ἔλεγε σέ ἐξομολογητικὴ προσευχή του: *Κύριε, ἐπιθυμῶ τὴν οὐράνια βασιλεία σου. Πότε θά ἔρθω καὶ «ὀφθῆσομαί σε»; Συγχώρεσέ μου καὶ μιά ξεχωριστὴ ἐπιθυμία. Θέλω νά ἔρθω, καὶ γιὰ νά δῶ τό πρόσωπο τοῦ Παύλου!*

● Εὐφραίνονται ἰδιαίτερα οἱ ψυχές τῶν «λελυτρωμένων», ἀτενίζοντας τὰ λαμπερά πρόσωπα ἀποστόλων καὶ πατέρων, μαρτύρων καὶ ὁσίων. Ἔτσι θέλω νά πιστεύω καὶ γιὰ τόν δικό μας πατέρα, πού πρόσφατα σέ βαθύ γῆρας ἐξεδήμευσε, ὅτι θαυμάζει τώρα τό πρόσωπο **τοῦ ἀγαπημένου του Χρυσοστόμου**.

● Ὅσο ἦταν στή γῆ ὁ μεγάλος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἐξέφραζε τὴ χαρά του, γιατί ἔβλεπε τούς πιστούς ἀκροατές νά κρέμονται ἀπ' τὰ χεῖλη του. «*Σκιρτῶ καὶ πέτομαι ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, καὶ μακάριον ἔμαυτόν εἶναί φημι ἐν τοσού-*

τοις ἐρασταῖς ἀγωνιζόμενος, οὕτως ἐκκρεμαμένους ὑμᾶς ἔχων τῆς ἡμετέρας γλώττης» (Ε.Π.Ε. 33,334). Μετάφρασις: Σκιρτῶ καὶ πετάω ἀπὸ τῆς χαράς μου καὶ θεωρῶ τόν ἑαυτό μου τρισευτυχισμένο, ὅταν βλέπω νά ἐργάζομαι ἀνάμεσα σέ τόσους ἐραστές τοῦ λόγου, πού κρέμονται ἀπὸ τὴ γλῶσσα μου.

● Κι ἐμεῖς ἀξιοθήκαμε νά κρεμώμαστε ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ **θερμουργοῦ ἱεροκήρυκα**, τοῦ π. Αὐγουστίνου Καντιώτη. Θαυμάσαμε τό συναρπαστικό του λόγο. Καὶ ἦταν ὁ λόγος, πού ἔκανε τὴ νεανική μας τότε φαντασία, νά θαυμάζη τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ.

□ Θαυμάσαμε κυρίως, τό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

□ Θαυμάσαμε τόν μιμητὴ τοῦ Χριστοῦ, τόν ἀπόστολο Παῦλο.

□ Θαυμάσαμε τούς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἰδιαίτερα τόν Χρυσόστομο.

● Ὁ Χριστός, ἀποστέλλοντας τούς μαθητές Του σέ περιοδεία, παράγγειλε νά μὴν ἔχουν οὔτε **βαλάντιο** οὔτε «**πήραν**», ταξιδιωτικὸ σάκκο. Καὶ πρὶν ἀπὸ τό ἐκούσιο Πάθος Του, εἶχε τόν παρακάτω διάλογο μαζί τους: «Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μὴ τινος ὑστερήθητε; Οἱ δέ εἶπον: Οὐθενός. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς: Ἄλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλήσει τό ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγοράσει μάχαιραν» (Λουκ. κβ' 35).

Ἐλεύθεροι

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΙ

Ποιός είναι αίρετικός;

Αίρετικός δέν είναι μόνο αυτός, πού δέν δέχεται τήν ὀρθή πίστι, τίς ἀλήθειες πού ἀποκάλυψε ὁ Ἰησοῦς Χριστός καί ἔχουν ἄμεση σχέση μέ τή σωτηρία. Αἰρετικός είναι καί κάθε πεισματάρης, πού τή γνώμη του τήν θέτει πάνω ἀπ' τήν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου, πάνω ἀπ' τά πιστεύματα τῆς Ἐκκλησίας.

● Αἰρετικός δέν είναι ὅποιος ἀπλῶς δέν ἐκφράζεται σωστά σέ θέματα πίστεως, ὅποιος δέν ἔχει τήν εὐχέρεια νά διατυπώνη σωστά τό ὀρθόδοξο δόγμα. Αἰρε-

Ὁ σύγχρονος ἱεραπόστολος, ὁ πατήρ Αὐγουστῖνος Καντιώτης, ἐφάρμοζε τό λόγο τοῦ Κυρίου. Δέν εἶχε, κατά τίς περιοδεῖες του στίς πόλεις καί στά χωριά, βαλάντιο. Εἶχε ὅμως «πήραν». Εἶχε ἕνα σάκκο. Μόνο, πού στό σάκκο αὐτό δέν εἶχε ταξιδιωτικά πράγματα. Εἶχε μερικούς τόμους τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, τῆς Πατρολογίας τοῦ Migne, δυσεῦρετους τήν ἐποχή ἐκείνη. Στό «ἀγορασάτω μάχαιραν» ἔδωσε σωστή ἐρμηνεία. **Μάχαιρα** τοῦ πνεύματος ὁ ἱ. Χρυσόστομος.

● Ἡ ἀγάπη τοῦ συγχρόνου χρυσοστομικοῦ κήρυκα, τοῦ πατρός Αὐγουστίνου Καντιώτη, μεταδόθηκε καί στούς νεωτέρους. Ἡ λιτή κοινή τράπεζα τοῦ κοινοβίου μας εἶχε πάντοτε ἐκλεκτό κέρασμα: **Τό Χρυσοστομικό ἀνάγνωσμα.** Ἐκτοτε ὁ πόθος νά γνωρίσουμε τόν Χρυσοστομικό θησαυρό ὄλο καί ἀύξανόταν. Καί ἔγινε μελέτη καί σπουδή.

Ὡς ἱεροκήρυκες δέν θά εἶχαμε ἀγαπήσει τόν **μέγιστο ἱεροκήρυκα, τόν Χρυσόστομο,** καί δέν θά τόν εἶχαμε μελετήσει, ἂν ὁ Θεός στό δρόμο μας δέν ἔστελε τόν κορυφαῖο στήν ἐποχή μας ἱεροκήρυκα, τόν π. Αὐγουστῖνο Καντιώτη.

τικός είναι ὅποιος ἐσκεμμένα κηρύττει τήν πλάνη.

● Αἰρετικός δέν είναι ὅποιος ἀγνοεῖ (κακῶς βέβαια) ἀλήθειες τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἶναι διαθεθειμένος νά τίς δεχτῆ. Αἰρετικός είναι ὅποιος διαστρέφει τήν ἀλήθεια, «τοῦ ἀποσπᾶν τούς μαθητάς ὀπίσω αὐτοῦ» (Πράξ. κ' 30).

● Αἰρετικός δέν είναι αὐτός πού ἀπουσιάζει κάποτε (κακῶς) ἀπ' τή σύναξη τῆς Ἐκκλησίας. Αἰρετικός είναι αὐτός, πού διασπᾶ τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

● Μέ τόν καλοπροαίρετο ἄνθρωπο, πού δέν συνέβη νά γνωρίση τήν Ὀρθοδοξία, ἀλλ' ἀναζητεῖ τήν ἀλήθεια, ὄχι ἀπλῶς ἐπιτρέπεται ἐπιβάλλεται ποιμαντική προσέγγισης.

● Μέ τόν πλανημένο περί τήν πίστι, πού συνέβη νά γεννηθῆ σέ ἄλλους χώρους, ἀλλ' ἀναζητεῖ τήν ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου, ὅπως τό ἐρμηνεύουν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί τό βιώνουν οἱ ἅγιοι, καθηκόντως κάνει διάλογο ὁ ἐργάτης τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας.

Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής

Κωδικός
1323

ΜΗΝΙΑΙΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Ἰδιοκτήτης: Σύλλογος «Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής»

Ἑπεύθυνος ἐκδόσεως: Ἰαγγελ. Μπότζιου

Χριστοκοπίδου 12 - 105 54 - Ἀθήνα

www.ioannisvaptistis.gr

Τηλέφωνα: 2103212713 & 2109765440

e-mail: info@ioannisvaptistis.gr

Ἑπεύθυνος Τυπογραφείου:

Κωνστ. Σανιδᾶς, Ἰωαννῖνων 6 - Μοσχάτο

Ἐτήσια συνδρομή:

Ἑσωτερικοῦ 10 €. Κύπρου 20 €.

Ἐξωτερ.: Εὐρώπης 20 €. Ἀμερικῆς: δολ. 25.

Καναδά καί Αὐστραλίας: δολάρια 30.

Ἐπιταγές καί ἐπιστολές:

Περιοδικό «Βαπτιστής»

Χριστοκοπίδου 12, 105 54, Ἀθήνα.

Τό ἀναγκαιότερο ἐξορίζεται

Ελπίδα - ἀσπίδα - ἀλυσίδα! "Όλοι θεωροῦν ὡς τὴν **ἐλπίδα** τοῦ μέλλοντος τὰ παιδιά. Στὴν πατρίδα μας βέβαια φροντίζουμε ἐπιμελῶς νά σβήση **ποσοτικά** αὐτὴ ἢ ἐλπίδα. Φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν τραγικότητα τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος.

• Όλο καὶ λιγοστεύουν τὰ παιδιά, καὶ διότι πολλοὶ γονεῖς καὶ γιατροὶ τὰ σκοτώνουν μέ τίς **ἐκτρώσεις**, καὶ διότι οἱ πλεῖστοι γονεῖς (τό 98%) χρησιμοποιοῦν ἄτιμους καὶ ἀνώμαλους τρόπους πρὸς ἀποφυγὴ τῆς τεκνογονίας.

• Ἀλλά καὶ **ποιουτικά** ἢ ἐλπίδα τοῦ τόπου μας σβήνει. Οἱ λίγοι πλέον μαθητές τῶν σχολείων μας δέν θά θωρακίζονται τώρα μέ τὴν πίστι καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Ἀσπίδα μοναδική γιὰ ἓνα νέο ἄνθρωπο, ἀγόρι ἢ κορίτσι, ἀσπίδα γιὰ ν' ἀποκρούση τὰ πυρφόρα βέλη τῆς διατροφικῆς μανίας τοῦ σύγχρονου κόσμου, εἶναι ἡ **εὐσέβεια**. Ἀσπίδα εἶναι ὁ Χριστός μέ τὴ χάρι Του.

• Ἄλλ' ὁ Χριστός πρέπει νά φύγει ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν μας! Εἶναι ἀνεπιθύμητος στὰ **σχολεία**.

Τὴν ἀπόφασί γιὰ τὴν ἐξορία Του ἀπὸ τίς καρδιές τῶν παιδιῶν, τὴν πῆρε μιά κυρία. Πάντα κάποια «κυρία» θά ἀποκεφαλίζει. Τότε ἡ Ἡρωδιάδα ἀποκεφάλισε τὸν Πρόδρομο. Τώρα ἡ κ. ὑπουργὸς Παιδείας καί... Ὁρησκευμάτων **ἀποκεφαλίζει τὴν Παιδεία**. Κόβει τὸ κεφάλι τῆς. Ναί, κεφαλὴ τῆς Παιδείας εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

• Ἡ νέα μεταρρύθμιση, πού ἐτοιμάζεται στὴν **Παιδεία**, προβλέπει κατάργησι οὐσιαστικά τοῦ περὶ Χριστοῦ μαθήματος στίς τάξεις τοῦ Λυκείου. Δηλαδή, θά ὑπάρχη τὸ μάθημα τῶν **Ὁρησκευτικῶν**, ἀλλ' ὡς **μάθημα ἐπιλογῆς!**

Ὑποχρεωτικά οἱ λυκειόπαιδες θά παρακολουθοῦν τὸ μάθημα τῶν ἐλληνικῶν, τῆς φυσικῆς, τῆς χημείας, τῆς γυμναστικῆς, τῆς ξένης γλώσσας, τῆς ἱστο-

ρίας. Δέν θά μπαίνουν ὁμως στὴν τάξι ὅταν ἐμφανίζεται ὁ θεολόγος, νά τοὺς μιλήση γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν **ἐλπίδα** τῆς ζωῆς, πού εἶναι ὁ Χριστός· γιὰ τὴ **χάρὰ** καὶ τὴν ἀγάπη, πού εἶναι ὁ Χριστός.

• Κανένας δέν ὑποστηρίζει, ὅτι οἱ διδάσκοντες τὸ μάθημα τῶν Ὁρησκευτικῶν εἶναι οἱ ἰδανικοὶ παιδαγωγοὶ ἢ οἱ ἰδεώδεις χαρακτήρες. Ἀλλά μήπως καὶ στὰ ἄλλα μαθήματα εἶναι ἰδανικοὶ οἱ δάσκαλοι;

Τὸ θέμα ἐν προκειμένῳ δέν εἶναι ὁ δάσκαλος ἢ ὁ τρόπος διδασκαλίας ἢ τὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα τῶν σχολικῶν βιβλίων. Τὸ θέμα εἶναι ἡ **παρουσία ἢ ἡ ἀπουσία** τοῦ Χριστοῦ στὰ σχολεία. Τὸ θέμα εἶναι ὁ βαθμὸς **ἀναγκαιότητας** κάθε μαθήματος.

• Ποιὸ ἄλλο μάθημα εἶναι ἀναγκαιότερο ἀπὸ τὸ μάθημα, πού δίνει νόημα ζωῆς, πού σμιλεῖει χαρακτήρες, πού βάζει γερὰ θεμέλια στό βίο; Σημειώνει ὁ μεγάλος παιδαγωγός, ὁ Χρυσόστομος: «Ἄν ἐκ πρώτης ἡλικίας ὄρους αὐτοῖς πῆξωμεν καλοῦς, οὐ δεησόμεθα πολλῶν μετὰ ταῦτα πόνων, ἀλλ' ἡ συνήθεια νόμος αὐτοῖς ἔσται λοιπόν» (Ε.Π.Ε. 23,266). Μετά φρασις: Ἄν ἀπ' τὴ μικρὴ ἡλικία θέσουμε καλοῦς νόμους, δέν θά κουραστοῦμε πολὺ μετὰ. Στὸ ἐξῆς ἡ ἱερὴ συνήθεια θά εἶναι νόμος γι' αὐτούς.

• Ἡ Ἐκκλησία δέν μιλάει γιὰ **ὑποχρεωτικὴ** ἠρησκευτικὴ ἀγωγή. Ἡ λέξις «ὑποχρεωτικὴ» ἀνάγει σέ κάποια πίεσι. Δέν πιέζει κανένα. Διδάσκει ὁμως τὰ παιδιά τῆς. Αὐτὸ εἶναι ἀπόλυτη **ἀνάγκη**. Ἄρα τὸ μάθημα τῶν Ὁρησκευτικῶν εἶναι τὸ **ἀναγκαιότερο** ἀπὸ ὅλα, ἔστω κι ἂν ἀλλάξη ὀνομασία ἢ διαμορφωθῇ διαφορετικὰ ἢ προσφορά του.

• Ἡ ἐλπίδα χωρὶς ἀσπίδα σύρεται σέ **ἀλυσίδα**. Θέλουμε ἀλυσοδεμένα τὰ παιδιά στίς κάθε λογῆς ἐξαρτήσεις; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἀφήστε, λοιπόν, κύριοι τῆς Παιδείας, τὸ μάθημα τοῦ **μεγάλου Διδασκάλου**, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μόνο αὐτὸ ἐλευθερώνει συνειδήσεις καὶ μεταβάλλει τὴν **ἀγριότητα** σέ **ἀγιότητα**.

Γιά ποιό κεφάλαιο;

Κεφαλαιώδες τό θέμα τῆς Παιδείας, τῶν παιδιῶν, τοῦ Θρησκευτικοῦ μαθήματος, τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας στά σχολεῖα. Εἶναι «κεφάλαιον τῶς λεγομένοις», ὅπως λέει ὁ ἀπ. Παῦλος, μιλώντας γιά τόν μεγάλο Ἀρχιερέα, τόν Ἰησοῦ Χριστό (Ἐβρ. η' 1). Καί οἱ «εἰς τύπον Χριστοῦ» ἀρχιερεῖς, οἱ πατέρες τῶν παιδιῶν μας καί ὄλων μας, ἔπρεπε ν' ἀσχοληθοῦν μέ τό **κεφάλαιο τῆς Παιδείας**, κατά τή σύναξι τους (ἀρχές Ὀκτωβρ.).

Θέμα ἐπίκαιρο καί ἡ **οἰκονομική κρίσις** στήν Ἑλλάδα. Σωστό ἦταν, πού προσέγγισε ἡ Ἱεραρχία τό πρόβλημα, ἀφοῦ ἡ χωρίς Χριστό ἑλληνική κοινωνία ἔχει ὡς ὕψιστο ἰδανικό τόν εὐκολο πλουτισμό.

Ἀλλά πῶς σπουδαῖο, καί λόγω ἐπικαιρότητας, εἶναι τό θέμα τῆς Παιδείας καί τοῦ **Θρησκευτικοῦ μαθήματος**. Παιδεία χωρίς Χριστό θά παράγῃ ὑποψήφιους ἐκμεταλλευτές καί λωποδύτες.

Ἀντί, λοιπόν, ἡ Ἱεραρχία τῶν ἐπισκόπων μας ν' ἀσχοληθῇ μέ τό κεφάλαιο, πού λέγεται Παιδεία, ἀσχολήθηκε τήν πρώτη μέρα μέ τήν αὔξησι τοῦ **μετοχικοῦ τῆς κεφαλαιῶν** στήν Ἐθνική Τράπεζα! Σέ ἐποχή, πού τό κατά κεφαλῆν εἰσόδημα πολλῶν κατέβηκε σέ ἐφιαλτικά βάρη, οἱ δεσποτάδες μας θέλησαν νά φτάσουν τό οἰκονομικό τους κεφάλαιο σέ τρομερά ὕψη! Πρός τοῦτο ἡ Ἱεραρχία θά πάρῃ ἀπό τό κράτος δάνειο πολλῶν ἑκατομμυρίων εὐρώ!

• Ἦθελε ἡ Ἱεραρχία ν' ἀσχοληθῇ μέ

αὔξησι; Ἴδου λαμπρό πεδῖον! Νά αὔξησῃ τή μετοχή τῆς στό κεφάλαιο τῶν παιδιῶν. Νά αὔξησῃ τήν ἐπιρροή τῆς στούς πολιτικούς παράγοντες ὡς πρός τήν διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ στά σχολεῖα.

• Πολλοί λένε -καί ἔχουν ἐν μέρει δίκιο-, ὅτι ἡ **θρησκευτική μὀρφῶσις** τῶν παιδιῶν εἶναι ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Καί ὑπάρχουν περιπτώσεις, δυστυχῶς ἐλάχιστες, ὅπου ἐπίσκοποι καί πρεσβύτεροι ἐκδαπανῶνται στήν **κατηχητική ἀγωγή**.

• Στήν Ἑλλάδα ὅμως **Σχολεῖο καί Ἐκκλησία** εἶναι ἓνα. Καί διότι τό Ἑλληνικό Σύνταγμα τό ἐπιτάσσει, καί διότι ἡ ἱστορία αὐτοῦ τοῦ τόπου δέν δίνει διαζῦγιο στό ἱερό ζεῦγος **Ἐκκλησία - Παιδεία!**

• Νά γιατί ὄφειλε ἡ Ἱεραρχία νά κινηθῇ ἀποφασιστικά στή στήριξι τοῦ θεσμοῦ τῆς ἑλληνορθόδοξης ἀγωγῆς στά σχολεῖα. Ἀντί τούτου ἀρκέστηκε σέ ἀνώδυνες συζητήσεις καί σέ παραπομπή τοῦ θέματος σέ... ἐπιτροπές (=τίποτε)!

• Κάποια κυρία **Δραγῶνα** ἔχει μεγαλύτερη ἰσχὺ ἀπό μιὰ Ἱεραρχία; Καί κάποια κυρία **Διαμαντοπούλου** ἔχει μεγαλύτερο κῦρος ἀπ' τήν Ἐκκλησία μας;

• Γιατί ὅσοι κινήθηκαν -καί πολύ καλῶς- γιά τό μάθημα τῆς **Ἱστορίας** νίκησαν καί ἐπανῆλθε ἡ Ἱστορία στά βασικά μαθήματα, κι ἐμεῖς ὡς Ἐκκλησία κινουμάστε ράθυμα ὡς... χελῶνες;

Πατέρες τῆς Ἱεραρχίας, τό μέλλον τοῦ τόπου δέν εἶναι τὰ **πανηγύρια**. Εἶναι τὰ παιδιά. Χωρίς παιδιά, οἱ ἐκκλησίες θά κατατῆσονται τὰ **ΚΑΠΗ** τῶν θρησκευτικῶς φλυαρούντων.

Ἡ συνδρομή τοῦ περιοδικοῦ

■ 10 Εὐρώ (€) τό χρόνο. • Στό λογαριασμό: **0026.0236.39.0100353548 EUROBANK.**

• Ταχυδρομικά στή διεύθυνσι: «**Βαπτιστής**», **Χριστοκοπίδου 12, 10554, Ἀθήνα.** • Στό Γραφεῖο **Χριστοκοπίδου 12 (Μοναστηράκι)** ἢ στό Βιβλιοπ. «**Βαπτιστής**», Ἐθν. Ἀντιστάσεως 103 (Ἅγιο Δημήτριο).

■ Τοῦ ἐξωτερικοῦ τό ἔμβασμά στό ὄνομα «**Βαπτιστής**» (χωρίς τή λέξι Περιοδικό). **2103212713 καί 2109765440.**

ΕΓΚΟΛΠΙΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΤΟΥΣ 2011

Τό Ἡμερολόγιο τσέπης τοῦ Συλλόγου μας γιά τό 2011 εἶναι ἀφιερῶμένο στόν διάκονο τῶν φτωχῶν καί τοῦ λόγου, στόν πρωτομάρτυρα τῆς Ἐκκλησίας, **στόν ΑΓΙΟ ΣΤΕΦΑΝΟ.**

Τιμᾶται 1€ (ἓνα εὐρώ).

Γιά ποσότητα, ἔκπτωσης 30%.

Τηλ.: 2103212713 καί 2109765440.

Τὴν πραγματικότητα νὰ φοβώμαστε

Εἶναι γεμάτη ἀπό συμβολισμούς καὶ συμβολικές εἰκόνες ἡ **Ἀποκάλυψις**, τὸ τελευταῖο βιβλίο τῆς Καινῆς Διαθήκης. Τό ἐπικίνδυνο εἶναι νὰ θέλη καθένας νὰ ἐρμηνεύη κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοὺς τοὺς **συμβολισμούς**. Καὶ τὸ πιό ὀλέθριο καὶ καταστρεπτικό εἶναι νὰ δέχεται τὰ συμβολικά ὡς πραγματικά.

Τραγικό δέ γιὰ τὴ σωτηρία εἶναι:

- Νὰ μὴ σκέπτεται ἕνας ὀρθόδοξος τὸν Ἰησοῦ Χριστό τῆς **πραγματικότητας**, ἀλλὰ νὰ σκέπτεται συνεχῶς π.χ. τὸ θηρίο τῆς **συμβολικότητας**.

- Νὰ μὴ πορεύεται κατὰ τίς **ἐντολές** τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ν' ἀσχολῆται μέ ἕνα καὶ μοναδικό, πέρα γιὰ πέρα **συμβολικό, ἀριθμό**, πού ἀναφέρεται στό 13ο κεφάλαιο.

- Νὰ μὴ τὸν ἀπασχολῇ ἡ **ἀγάπη** τοῦ 13ου κεφαλαίου τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἀλλὰ νὰ τὸν ἀπασχολῇ ἡ **περιέργεια** γύρω ἀπό ἕναν ἄγνωστο ἀριθμό, τὸ χξς' τοῦ 13ου κεφαλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

- Νὰ μὴ χαίρεται μέ τὸ **Σταυρό** τῆς λυτρώσεως, ἀλλὰ νὰ τρομοκρατῆται μέ κάποιο συμβολικῶς λεγόμενο **χάραγμα**.

- Νὰ μὴ μιλάη γιὰ τὴν πολύτιμη **θεόπνευστη «χάρτα»** τῆς ἀποκαλύψεως, δηλαδή, μέ τὸ ἱερό Εὐαγγέλιο, ἀλλὰ νὰ τρομοκρατῆται μέ κάποια κάρτα, μέ κάποιο ἀριθμό, μέ κάποια ταυτότητα, μέ κάποια «κάρτα τοῦ πολίτη».

Εἶναι τραγικό νὰ μᾶς ξεγελᾷ ὁ Διάβολος, ὁ ἀντίχριστος, μέ **μαγικούς ἀριθμούς** καὶ νὰ μᾶς κοιμίζη μπροστά στοὺς **ἐφιαλτικούς πειρασμούς**. Ὁ χριστιανός ἕνα φοβᾶται: τὴν ἁμαρτία. Γιὰ τὸ χριστιανό ἕνα εἶναι τὸ ὄντως ἐσχατολογικό: τὸ **«Γρηγορεῖτε»** τοῦ Χριστοῦ.

Χρυσοστομικό λεξικό - τόμος Α

- Ἡ ἐργασία αὐτὴ τοῦ ἀρχιμ. Δανιὴλ Ἀεράκη προσφέρει μικρὰ κείμενα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Μετὰ τὴν παράθεσι τοῦ κειμένου εἶναι ἡ παραπομπή. Ὁ πρῶτος ἀριθμός δηλώνει τὸν τόμο τῆς Ε.Π.Ε. (Ἑλληνας Πατέρες Ἐκκλησίας). Ὁ δεύτερος τὴ σελίδα. π.χ. Ε.Π.Ε. 31,354: 31ος τόμος, σελ. 354.

- Ἀκολουθεῖ μετάφρασις, ἀπόδοσις τοῦ κειμένου στὴν καθμιλουμένη.

- Τὰ γενικά θέματα (π.χ. ἀγάπη, βάπτισμα, γάμος κ.λπ.) καταχωροῦνται κατὰ ἀλφαβητικὴ σειρά. Τὰ εἰδικὰ θέματα (π.χ. ἀγάπη, ἐλεημοσύνη κ.λπ.) καταχωροῦνται μέ ἀριθμητικὴ σειρά τῶν τόμων τῆς Ε.Π.Ε.

- Τὸ ὅλο ἔργο θὰ ὀλοκληρωθῇ σέ πέντε τόμους (μέ καλλιτεχνικό δέσιμο). Ὁ πρῶτος κυκλοφόρησε. Περιέχει τὰ γράμματα Α, Β, Γ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 480 σελ. μεγάλου σχήματος καὶ περιλαμβάνει περίπου 2.000 λήμματα (θέματα).

- Ὁ τόμος τιμᾶται **20 εὐρώ**. Τηλέφωνα: 2103212713 καὶ 2109765440.

